

Բանակցային առաջնագծում

Բանակցային առաջնագծում

Սերժ Սարգսյանը՝ Արցախյան հակամարտության
կարգավորման մասին
[2008-2022]

ԵՐԵՎԱՆ
2023

ՀՏԴ 94(479.25):32
ԳՄԴ 63.3(5Ը)+66.0
Բ 271

Բ 271 Բանակցային առաջնագծում: Սերժ Սարգսյանը՝ Արցախյան
հակամարտության մասին (2008-2022).- Եր., 2023.- 464 էջ:

«Բանակցային առաջնագծում» ժողովածուն անփոփում է Սերժ Սարգսյանի պաշտոնավարման տասը (2008-2018) և հետնախազահական շրջանի չորս տարիներին (2018-2022) ԼՂ հակամարտության կարգավորման բանակցային գործընթացի վերաբերյալ նախազահ Սարգսյանի հայտարարությունները, ուղերձները, ելույթները, հոդվածները, հարցազրույցները:

Դրանցում արտահայտված մոտեցումները հստակ ցույց են տալիս վերոնշյալ ժամանակահատվածում հակամարտության կարգավորման հարցում Սերժ Սարգսյանի վարած քաղաքականությունը, բանակցային գործընթացի զարգացումները, որոշակի փուլերում առաջացած խնդիրները, առաջընթացն ու ձեռքբերումները, ՀՀ երրորդ նախազահի և նրա քաղաքական թիմի «կարմիր գծերը» հիմնախնդրի կարգավորման գործընթացում:

ՀՏԴ 94(479.25):32
ԳՄԴ 63.3(5Ը)+66.0

Գլխավոր գործընկեր՝
ԼՈՒՅՍ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ
www.luys.am

ISBN 978-9939-884-79-0

Բանակցային առաջնագծում © ՀՀ երրորդ նախազահի գրասենյակ, 2023
Copyright © The Office of the Third President of the Republic of Armenia, 2023

Ժողովածուն հրատարակման է պատրաստել ՀՀ երրորդ նախազահի գրասենյակը:
Գրքի բոլոր հեղինակային իրավունքները պատկանում են գրասենյակին:
Վաճառքից ստացված հասույթը կփոխանցվի Զինծառայողների
ապահովագրության հիմնադրամին:

Գրքում ներառված հայտարարությունների, հոդվածների,
հարցազրույցների, ելույթների, ուղերձների
ամբողջական տարբերակին կարող եք ծանոթանալ
ՀՀ երրորդ նախագահ Սերժ Սարգսյանի պաշտոնական կայքում:

serzhsargsyan.com

Բովանդակություն

Նախաբան	17
ԼՂ կարգավիճակը՝ կարմիր գիծ [2008]	20
Խնդիրը չի կարող ունենալ կարգավիճակը նվազեցնող լուծում	23
Կարևոր է, որ ռուս-ադրբեջանական հարաբերությունները չբարելավվեն ի հաշիվ հայ-ռուսական հարաբերությունների	24
Ինքնորոշման իրավունքի համար մղվող պայքարի դեմ զինված ուժով հակադրվելու փորձը հղի է լուրջ հետևանքներով	27
Հայաստանը չի կարող ճանաչել նույնանման իրավիճակում գտնվող մեկ այլ կազմավորում, քանի դեռ չի ճանաչել Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը	28
Անտեսել ազգերի ինքնորոշման իրավունքը նշանակում է ճանապարհի հարթել էթնիկ զտումների համար	30
Մենք որևէ բարդույթ չունենք, մեր ասելիքը հստակ է	32
Արդար չէ պատերազմում իր գոյության իրավունքը պաշտպանած ժողովրդին «օկուպանտ» անվանել	33
Մադրիդյան սկզբունքները կարող են հիմք հանդիսանալ հակամարտության կարգավորման համար	36
Հայաստանը պատրաստ է բանակցել Մադրիդյան սկզբունքների հիման վրա	38
Այս պատմական խնդրի լուծման ընթացքում, եթե որևէ մեկը փորձում է այլ շահ փնտրել, բարոյական չէ	39
Համատեղ հռչակագիրը նախանշում է ԼՂ հիմնախնդրի խաղաղ կարգավորման նոր՝ առավել ակտիվ փուլի սկիզբը	41
Լեռնային Ղարաբաղը ձգտում է ինքնորոշման իրավունքի ճանաչման	42
Ստորագրված փաստաթուղթը բացառում է հակամարտության լուծումը ռազմական ճանապարհով	43
Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությունը պետք է կարգավորվի խաղաղ բանակցությունների ճանապարհով	46
Միայն խելակորույս մարդը կարող է այս ձևակերպումների մեջ գտնել սոսկ զիջումներ	48
Հայրենի հողը գին չունի [2009]	53
Չենք կարող մեր ազգային նպատակը զրհել	

երկրորդական խնդիրներ լուծելու համար	55
Մեր հայրենի հողը գին չունի, իսկ եթե գին չունի, սակարկելն անիմաստ է.....	56
Ես հաճույքով հրաժեշտ կտամ քաղաքականությանը, եթե Ղարաբաղի խնդիրը լուծվի	58
Հայ-թուրքական բանակցությունների ընթացքում երբեք չի քննարկվել ո՛չ ԼՂ խնդիրը, ո՛չ էլ Ցեղասպանության հարցը	61
Արցախը որևէ պայմանով չի կարող նվիրաբերվել Ադրբեջանին	62
ԼՂ խնդիրը երբեք չի կարող լուծվել միակողմանի զիջումների ճանապարհով.....	63
Ադրբեջանը սկսել է խոսել խնդրի՝ միջազգային բոլոր սկզբունքներին համապատասխան կարգավորման մասին	66
Ցանկացած լուծում պետք է ստանա Արցախի բնակչության հավանությունը	69
Ղարաբաղյան հիմնահարցն այն խնդիրը չէ, որտեղ թույլատրելի են սպեկուլյացիաները.....	70
Ամենամեծ քաղաքական երաշխիքը լավ մշակված և համաձայնեցված փաստաթուղթն է.....	72
Արցախի կարգավիճակն այն կարմիր գիծն է, որից այն կողմ հայկական կողմերը չեն կարող գնալ	75
Հայ-թուրքական հարաբերությունները որևէ ձևով չեն առնչվում ԼՂ հիմնախնդրի կարգավորմանը.....	78
Մենք երբեք Ադրբեջանի նախագահի հետ տարածքներ վերադարձնելու հարց չենք քննարկել	80
Փնտրում ենք այնպիսի լուծում, որը տևական խաղաղություն կբերի	81
Արցախի նկատմամբ ցանկացած ոտնձգության պատրաստ ենք արձագանքել ամենակոշտ միջոցներով	83
Հայ-թուրքական հարաբերությունները Լեռնային Ղարաբաղի խնդրի հետ շաղկապելու փորձերն ի սկզբանե դատապարտված են ձախողման.....	84

Խաղաղություն միայն ազատության մեջ [2010]	86
Արցախի Հանրապետությունը կայացած պետություն է	89
Պատերազմը երբեք ցանկալի չէ, բայց մենք կռվից չենք վախենում	94
Աշխարհին է հայտնի, որ Արցախը երբեք չի եղել Ադրբեջանի կազմում	95
Փոխզիջում կարող է դիտվել Արցախի շուրջը գտնվող շրջանների վերադարձն Ադրբեջանին	97
Արցախը կհայաթափվի, եթե ներառվի Ադրբեջանի կազմում.....	99

Պատմությունը կդատի բանակցողներին՝ լավ, թե՞ վատ են բանակցել	101
Բանակցային գործընթացն Արցախի իշխանության	
մասնակցությամբ հնարավոր է հասցնել նոր փուլի	103
Հայաստանը Ադրբեջանում դառնում է մտածելակերպ	
ու պետական քաղաքականություն	104
Կան ԼՂ խնդիրը խաղաղ ճանապարհով լուծելու	
բոլոր հնարավորությունները, և մենք դրա ջատագովն ենք	105
Փխրուն խաղաղությունն ավելի լավ է, քան պատերազմը	107
Արցախի ժողովրդի ազատ կամարտահայտումը պետք է	
պարտադիր իրավական ուժ ունենա	108
Մեր ունեցածը բավարար է, որպեսզի կարողանանք	
պատվով կատարել մեր խնդիրը	111
Մենք ուժեղ ենք, քան երբևէ, ամեն հաջորդ օրը շատ ավելի ուժեղ ենք լինելու	113
Ուժի սպառնալիքով միակողմանի զիջումներ կորզելու փորձերը կծախողվեն	114
Ադրբեջանի ռազմական արկածախնդրության դեպքում	
Հայաստանը կճանաչի ԼՂ Հանրապետությունը	117
Մեր խնդիրը պատերազմում հաղթելը չէ, մենք դա արդեն արել ենք	118

Խնդիրը չունի ռազմական լուծում [2011] 121

Պետք է միասնական լինենք արդարությունը վերականգնելու	
սկզբունքային պայքարում	123
Ինքնորոշման իրավունքն ու տարածքային ամբողջականության	
սկզբունքներն իրարամերժ չեն	125
Մենք հավատարիմ ենք ԵԱՀԿ ՄԽ բանակցային ձևաչափով խնդիրը լուծելուն	126
Մենք հավատարիմ ենք հակամարտությունը	
խաղաղ կարգավորելու հանձնառությանը	127
Կա բանակցային հիմք, և կան կարճաժամկետ պայմանավորվածություններ	128
Արցախի բնակչությունն իրավունք ունի օգտվելու օդային տրանսպորտից	130
Անհնար է Արցախին ստիպել հրաժարվել անկախությունից	131
Ադրբեջանը հարմար առիթի է սպասում ռազմական ավանտյուրա սկսելու համար ...	132
ԼՂ ճանաչումը կնշանակի բանակցությունների խափանում	133
Ցուցաբերելով բարի կամք և կառուցողականություն՝ մեկնելու ենք Կազան	136
Արցախի ժողովուրդն ինքնորոշման իրավունքի՝	
միջազգայնորեն ճանաչված կրող է	138

Չի կարելի թունավորել սեփական ժողովրդին.....	139
Կազանյան հանդիպումը յուրատեսակ փորձաքար էր	141
Լեռնային Ղարաբաղը չի կարող հետագայում ունենալ ավելի ցածր կարգավիճակ, քան այսօր ունի	143
Շուշին իր ամբողջ պատմությամբ եղել է, կա և լինելու է Արցախի ամենակարևոր խորհրդանիշը	145
Ադրբեջանի «ամեն ինչ կամ պատերազմ» կեցվածքը խոչընդոտում է բանակցությունների առաջընթացին	148
Միակողմանի զիջումները բացառվում են	150
ԼՂ խնդրի խորը և համակողմանի քննարկման ընդունված ձևաչափը ԵԱՀԿ-ն և նրա ստեղծած Մինսկի խումբն են	152
Մեծ տերությունների անաչառ դիրքորոշումը տևական խաղաղության հաստատման ուղերձ է	154
Ադրբեջանը դրսևորեց ծայրահեղ ոչ կառուցողական մոտեցում.....	155
Ստորագրված հայտարարություններն օգնում են պահպանել փխրուն խաղաղությունը.....	156
ԼՂ հակամարտությունը կրոնական բնույթ չունի	158
Հակամարտությունը կրոնական հակասությունների լույսի ներքո ներկայացնելը խիստ վտանգավոր է	159

Արցախը եղել է, կա և լինելու է հայկական [2012]	160
Մեզ հաջողվել է հստակեցնել կարգավորման երեք հիմնարար սկզբունքների միասնությունը	163
Արցախը եղել է, կա և լինելու է հայկական.....	164
Ադրբեջանը շեղում է իր քաղաքացիների ուշադրությունը ներքին խնդիրներից	165
Ստեղծված վիճակը մարտահրավեր է տարածաշրջանի և Եվրոպական անվտանգության համար	167
Ուժի կիրառման սպառնալիքներն անհարիր են 21-րդ դարի Եվրոպայի համար	169
Ռուսաստանը տարածաշրջանի անվտանգության հարցերում առանցքային դեր ունի.....	170
Ադրբեջանը հանցագործության հովանավոր է.....	171
Այսպես ասած, դիվանագիտական կոռեկտությունը Ներկա պարագայում վնասում է տարածաշրջանի անվտանգությանը.....	173

Խաղաղության պատրաստվելն ամենևին	
չի նշանակում պատրաստ չլինել պատերազմի և ինքնապաշտպանության	175
Ադրբեջանի այլաոյացությունը սպառնալիք է Արցախի ժողովրդի համար.....	176
Խաղաղ ու բարեկեցիկ Հարավային Կովկասի հեռանկարը	
ոչ թե ընտրություն է, այլ հրամայական	177
Միայն երեք սկզբունքների կիրառմամբ է հնարավոր	
հասնել երկարատև խաղաղության.....	179
Արցախը եվրոպական ընտանիքի մաս է.....	180
Արցախը պետք է օր առաջ զբաղեցնի իր տեղը բանակցությունների սեղանի շուրջ	181
Արցախի ապահովությունը՝ կյանքի ու մահվան հարց [2013]	185
Արցախի ապահովությունը՝ կյանքի ու մահվան հարց	187
Մենք պատերազմ չենք սկսել ու չենք սկսելու.....	190
Ի՞նչ է տալու այսօր ԼՂՀ անկախության ծանաչումը ԼՂ և ՀՀ քաղաքացիներին.....	191
Մենք երբեք չենք ահաբեկել սեփական ժողովրդին պատերազմով	193
Մենք խաղաղություն ենք ուզում, որովհետև վստահ ենք մեր ուժերին	194
Արցախի ժողովուրդը ցանկանում է ազատ զարգանալ իր հայրենիքում.....	195
Պահանջե՛ք կատարել հանձնառությունները.....	196
Պարտավոր ենք առաջին հերթին ապավինել մեր ուժերին.....	203
Բանակցությունների հաջող ելքը կախված է մի քանի հանգամանքներից	205
Հակամարտությունը պետք է կարգավորվի	
մեկ ամբողջականություն կազմող երեք սկզբունքների հիման վրա	206
Հայրենիքը սուրբ է. ձեր առուծախը հեռու տարեք մեզնից [2014]	208
Միջազգային հանրությունը պետք է անկողմնակալ լինի	211
Ղարաբաղի իշխանություններին այլ բան չի մնում, քան վառողը չոր պահել	212
Վաղուց հասունացել է ինքնորոշման իրավունքի	
փաստացի իրագործումը դեյուրե ամրագրելու անհրաժեշտությունը.....	215
ԼՂ կարգավիճակը պետք է որոշվի ժողովրդի ազատ	
կամարտահայտության միջոցով.....	216
Խնդիրը եղել է, կա և լինելու է Հայաստանի ու Արցախի	
անվտանգության ապահովումը	218
Սա ինքնորոշման հիմնարար իրավունքի համար մղվող	
ազգային-ազատագրական պայքար է	220

ԵԱՀԿ ՄԽ-ը լավագույնս է տիրապետում ԼՂ հիմնախնդրին.....	221
Խաղաղապահ ուժերի կազմը, լիազորությունները կորոշվեն մեծ համաձայնագրում.....	222
Մեր նպատակն է, որ Ադրբեջանն ընդունի Արցախի ժողովրդի՝ սեփական ճակատագիրը որոշելու իրավունքը	227
ՄԽ համանախագահների ձևաչափում բավականաչափ առաջընթաց և հաջողություն ունենք	229
Հայաստանը, Արցախն ու սփյուռքն այսուհետև ևս պետք է միասնաբար պայքարեն	230
Ադրբեջանական սադրանքներին հակադրում ենք մեր բանակի մարտունակությունը	231
Հայրենիքը սուրբ է. ձեր առուծախը հեռու տարեք մեզնից	232
Ազատությունը չունի այլընտրանք [2015]	237
Խնդրի լուծման բանալին Բաքվում, Ստեփանակերտում և Երևանում է	239
Ադրբեջանի ջանքերը՝ փոխել ՄԽ ձևաչափը, փորձել խոսել ուժի դիրքերից, չեն հանգեցնի խնդրի լուծմանը.....	240
Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունն արդեն կայացած իրողություն է.....	242
Մեր համակարգված աշխատանքով կկարողանանք Արցախը դարձնել միջազգային իրավունքի լիարժեք սուբյեկտ	243
Շուշիի ազատագրումը ոչ միայն ռազմական անհրաժեշտություն էր, այլև ապրելու միակ նախապայման	244
Լեռնային Ղարաբաղը որևէ առնչություն չունի Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության հետ	246
Չնայած շատերի համար նավթի և գազի հոտն ու խավիարի համը զգլխիչ են, այդուհանդերձ, մենք կգանք ճիշտ ճանապարհի.....	248
Ազատությունը չունի այլընտրանք	250
Ակնհայտ է, թե որ կողմն է հրահրում հրադադարի խախտումները	251
Լեռնային Ղարաբաղի ժողովրդի ընտրած ուղին անբեկանելի է	253
Արցախի ժողովուրդը կարող է ապրել ավտորիտարիզմից դեպի բռնապետություն ընթացող Ադրբեջանի կազմում	254
Ակնհայտ է, որ հենց Ադրբեջանի իշխանությունները չեն կատարել ՄԱԿ-ի ԱԽ հիմնական պահանջները	256
Այդպիսի մտքեր հնչեցնում են այն մարդիկ, որոնք ի վիճակի են իրենց դեկավարման ժամանակ նման քայլի գնալ	260

Միակողմանի գիշումները բացառվում են [2016]	262
Ձգտում ենք խաղաղության միայն ազատության մեջ	265
1921-ին Ղարաբաղի բռնակցումն Ադրբեջանին ի՞նչ էր, եթե ոչ օկուպացիա	266
Ակնկալում ենք բացատրության հստակ պահանջ Բաքվից.....	269
Ադրբեջանը կրկին տարածաշրջանը վերածեց եվրոպայի անվտանգությանը սպառնացող թեժ կետի.....	273
Հայաստանը մտադիր է հետևողականորեն աշխատել պայմանավորվածությունների իրականացման ուղղությամբ.....	274
Կարևոր է, որ անարդարությունն անարդարություն կոչվի	276
Ես հավատում եմ ամեն վայրկյան սեփական կյանքի գնով խաղաղություն պարտադրողներին	277
Ստատուս քվոն կփոխվի ԼՂ ժողովրդի ինքնորոշման իրավունքի իրացումը ճանաչելու դեպքում.....	278
Խնդրի կարգավորման ճանապարհին միակողմանի գիշումներ չեն լինելու.....	279
Ուժերի հավասարակշռությունը խախտելու բոլոր փորձերը դատապարտված են ձախողման.....	280
Հակամարտությունը պետք է կարգավորվի խելամիտ փոխգիշումներով	281
Մենք չենք փորձում մեր բարեկամներին ու գործընկերներին ներքաշել կոնֆլիկտի մեջ.....	282
Եթե պայմանավորվածությունները չեն կատարվում, էլ ի՞նչ օգուտ այդ հանդիպումներից.....	284
Մենք հստակ գնահատում ենք տարածաշրջանում եղած ուժերի հավասարակշռությունը	292
Պոպուլիզմը՝ անվտանգության սպառնալիք [2017]	295
Մեր նահատակների թափած արյունը գին է, որ մենք վճարել ենք հանուն մեր ազատության	297
Ոչ մեկին թույլ չենք տա տենչալ մեր ժողովրդի տառապանքը.....	298
Անհրաժեշտ է, որ միջազգային հանրությունը միավորվի քաղաքակիրթ լուծման շուրջ	299
Հայաստանը պատրաստ է համարժեքորեն արձագանքել ուժի կիրառման ցանկացած փորձի.....	300
Մենք չենք ճանաչում ԼՂ անկախությունը, որպեսզի հնարավորություն տանք շարունակելու բանակցային գործընթացը	303
Արցախի Հանրապետությունը կայունության և անվտանգության	

գործոն է՝ նաև Մեծ Մերձավոր Արևելքի պայթյունավտանգ տարածաշրջանում.....	305
Բանակցություններին այլընտրանք չկա	306
Պոպուլիզմը կամ թուլությունն անվտանգության բուրգի գագաթին կկործանի մի ամբողջ ժողովրդի.....	307
Կազանի փաստաթուղթը շարունակում է մնալ որպես վերջին աշխատանքային փաստաթուղթ	309
Միջազգային հանրությունն ու Հայաստանը խոսում են նույն լեզվով	313
Պահպանել դիրքավորման կոնֆիգուրացիան [2018]	314
Եվրոպայում չպետք է լինեն «գորշ գոտիներ», երբ խոսքը մարդու իրավունքների պաշտպանության մասին է.....	317
ԼՂ հիմնահարցի հանգուցալուծման ջանքերը կարող են օրինակ ծառայել, թե ինչպես միաստանը, ԵՄ-ն և ԱՄՆ-ը կարող են դրականորեն համադրել իրենց դիրքորոշումները	320
Առկա պայմաններում մեր խնդիրն է պահպանել դիրքավորման կոնֆիգուրացիան	323
Բանակցային պրոցեսը կարող է ակտիվանալ, եթե Ադրբեջանի ղեկավարությունը մի կողմ նետի իր սին պատկերացումները.....	325
Արցախը երբեք չի լինելու Ադրբեջանի կազմում [2019]	331
Անգամ վատ բանակցությունը գերադասելի է պատերազմից	333
Իմ որոշման մեջ ես եղել եմ վճռական [2020]	334
Լեռնային Ղարաբաղի անկախությունը վեր է ամեն ինչից	337
Ալիևի լեզուն երկարել է ներսում մեր ապաշնորհ ու ապագային վայ-կառավարիչների պատճառով.....	338
Իմ որոշման մեջ ես եղել եմ վճռական.....	340
Այս պատերազմը խելահեղություն է, և քաղաքացիական բնակչությունը վճարում է Ալիևի խելահեղ երազանքի համար.....	343
Հայրենիքից չեն նեղանում [2021]	346
2018-ի գարնանը տեղի ունեցածը հակադարաբաղյան շարժում էր	349
Ես երբեք չեմ լքի խրամատը, որը պաշտպանում է հայկական պետականությունը ..	380
Մենք գնում էինք ճիշտ ճանապարհով	382

Ես պատրաստ էի դավաճանի պիտակ կրել, միայն թե լուծեի խնդիրը	385
Հայաստանում իշխանության բերեցին մարդկանց, որոնք տարածաշրջանում գործարկեցին վառողի տակառի ժամանակաչափը	387
Առաջին պատերազմի ժամանակ որտե՞ղ էր Ալիևը	396
Ես 10 տարի անընդմեջ բանակցել եմ մի գերագույն սկզբունքի հիման վրա, այն է՝ ոչ թե մենք ինչ ենք տալու, այլ ինչ ենք ստանալու	397
Խաղաղություն աղերսելը երբեք չի բերել խաղաղության [2022]	403
Բանակցությունների գնում ես ոչ թե բացատրություններ պահանջելու, այլ քո տեսլականն իրականացնելու	405
Երբեք չեմ բանակցել Արցախի հիմնախնդիրը փուլային տարբերակով լուծելու շուրջ	435
ՀՂ հակամարտության կարգավորման բանակցային գործընթացի կարևոր դրվագները 2008-2018 թթ.	437
ՀՂ հակամարտության կարգավորման գործընթացի կարևոր հանգրվաններում բանակցող կողմերի դիրքորոշումները (2008-ի ապրիլ-2018-ի ապրիլ)	445
Բանակցային գործընթացի շրջանակներում ՀՀ երրորդ Նախագահ Սերժ Սարգսյանի հանդիպումների ժամանակագրությունը	451